

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования Республики Тыва

Управление образования администрации Каа - Хемского района

МБОУ СОШ с.Бурен-Хем

СОГЛАСОВАНО

ЗВР _____

/Ховалыг К.С./

УТВЕРЖДЕНО

Директор _____

/ Бичекей А.А./

Приказ № 2/3

от «31» августа 2023г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

курса внеурочной деятельности

«Улусчу ужурлар»

для обучающихся 3-го класса

УЛУСЧУ УЖУРЛАР

ТАЙЫЛБЫР БИЖИК

Бо программаны 1-4 класстарга шенелделиг өөредилге – номчулга ному «Улусчу ужурларга» даянып ургускан.

Улусчу педагогика амгы национал школаның өөредилге-кижизидилгелиг ажил-чорудулгазының кол үндезинин тургузуп, ниити өөредилге системаларында чаа угланыышкын, тускай быжыг турушту ээлеп турар. Чоннуң чаагай чаңчылдары, сагылга ёзулалдары, ужурлары улусчу педагогиканың кол өзээн тургуспушаан, өзүп орар салгалдың кижизидилгезиниң депшилгелиг аргаларын байлакшыдып турар.

Улусчу педагогиканың идеялары, байлак дуржулгазы болгаш аргалары өг-бүлө кижидилгезинде, ада-иелер ортузунда тарап нептерээн.

Улусчу педагогика дээргн ог-беленин торел-болук улустун болгаш чоннун уруглар кижизидилгезинин дуржулгазы, а этнопедагогика ону шинчилээр эртем. Оон кол сорулгазы-улусчу педагогиканын ужур-утказын, аргаларын шинчилээри, оон депшилгелиг аргаларын ооредилге-кижизидилге ажылынга таарыштыр ажыглаары.

Проблемазы: ог-беле, торел-доргул харылзаалары, үндезин ажил-агый, торээн чер-чурт дугайында айтырыглар, этикет, бойдус ужурлары, кижинин тура-соруу, сагыш-сеткили, оске чоннарнын культуразы. Бойдуска тыва кижинин хамаарылгазы, тыва кижинин унуш озумелге хамаарылгазы, дириг амытаннарга, куштарга хамаарылгазы, чоннун эскериглерин шын сагып, хайгааралга алынга кижизидер.

Сорулгазы:

-ада-огбелеривистин, чоннун депшилгелиг дуржулгазын уругларга шингээттирери.

-амгы болгаш келир уенин салгалынын будуштуг мозузун хевирлээри.

--уругларны ужур сагыр толептиг кижилер кылдыр кижизидери.

--уругларнын чогаадыкчы шинээн сайзырадыры

--уругларнын аналитиктиг болгаш кара угааан-биле бодаар шынарларын сайзырадыры.

Программаның тургузуу:

1. Бойдус чаяалгазы;
2. Тыва кижинин унуш-озумелге хамаарылгазы;
3. Чуглуг куштар;
4. Танды кежи;
5. Чыл,ай,хонук саналгазы;
6. Ак-кок хемнин кижилери
7. Бойдус магадылалы

Өөреникчилерниң шингээди алып билиглериңе, мергежилдериңе болгаш чаңчылдарыңа кол негелделер.

3-ку классты доозуп турар өөреникчилерниң билип алып уjurлуг чүүлдери:

--Бойдуска тыва кижинин хамаарылгазын ,чер уjurларын, аржаан уjurларын билири.

--Тыва кижинин унуш-озумелге хамаарылгазы:ыяш уjurларын,Ыдык ыяштарга чалбарыгларны,Тыванын чем унуштерин билири.

--Дириг амытаннарга,куштарга хамаарылгазын билири.

--Чыл,ай, хонук саналгазын билири.

--Сугнун кижиге ажык-дузазын,камнаарын билири.

--Чоннун эскериглерин шын сагып,хайгааралга алырн билири.

п/№	Темазы	Уругларнын ажил-чорудулгазы	Шак	Уези План Факт
	Бирги чартык чыл.			
1.	Кижн болгаш бойдус.			
а	Бойдус чаяалгазы.		10ш	
1-2	Бойдуска тыва кижинин онзагай хамаарылгазы. Итпиктин ырызы.Созу: Ч.Кара-Куске., Аялгазы:С.Базыр-оолдуу	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажилдаары; -Бойдуска тыва кижинин хамаарылгазын билип ап, ону тайылбырлап ооренири;	2ш	
3-4	Чер ужурлары. Честек-кадым.Созу:К. Натпий-оолдуу	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажилдаары; -Черге хамаарышкан улусчу ужурларны билип алыры;	2ш	
5-6	Чуваш улустун тоолу. Алдын доозун. Чекпелиг	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажилдаары; -Чуваш улустун тоолундан ол чоннун бодунун торээн черинге ынаан билип ап, улегер алыры;	2ш	
7	Тоожу. Танды-Уула.	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажилдаары; -Торээн черинин бойдузунун каас-чаражын магадап, сонуургап билири;	1ш	
8-9	Торээн суурум онзагай черлери. Кызыл-Мажалык.	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажилдаары; -Торээн суурунун тоогузун, оон ат-сывы канчаар тыптып келгенин сонуургап билип алыр дээш ажил кылыры;	1ш	
10	Ак-Довурак. Бай-ла Хемчиим.	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажилдаары; -Ол черде кандыг унелиг байлак барын билип алыры; -Асбест-биле таныжары;	1ш	
11	Аржаан ужурлары.	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажилдаары;	1ш	

		-Аржаан деп состун тоогунзун билип алыры; -Аржааннын ажык-дузанын чугаалап билири;		
12-13	Тыванын каас-чаражы. Бедик даглыг мээн чуртум.	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары; -Тыва дугайында бижээн чогаал-биле таныжып, ону кичээнгейлиг номчууру;	1ш	
14	Бойдус халаптары.	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары; -Бойдуста болуп турар халаптарны билири; -Бойдус халавынын болу бээр ужуру, уржуу чул деп чуулду ооренип алыры;	1ш	
15	Проект «Төрээн черимнин онзагай черлери».	-Проекти кылып ооренири; -Проектинин сорулгаларын салып ооренири;	1ш	
6	Тыва кижинин унуш-озумелге хамаарылгазы.		6ш	
16	Онза ырлыг ураанхайлар.	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары; -Чугаанын кол бодалы сайгарары;	1ш	
17	Ыяш ужуллары.	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары; -Ыяшка хамаарышкан ужулларны билип ап, ону сагыырын кызыдары;	1ш	
18	Ыдык ыяштар.	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары; -Ыдык ыяштар дугайын билип алыры;	1ш	
19	Салгын кыйгылары.	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары; -Салгынны чуге кыйгылары билип алыры;	1ш	
20	Тыванын эм унуштери.	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары; -Эм унуштер дугайын билип ап, дыннадыг кылыры;	1ш	
21	Проект «Эм унуштер»	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары;	1ш	

		-Проектинин сорулгазын салып, материалдарны чыып ооренири;		
22	Чуглуг куштар..Куштар дугайында	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары.Куштар дугайыда билигни алыры	1	
23	Куштар= медээчилер	Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары	1	
24	Камалалдыг куштар	Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары	1	
25	Танды кежи.Тываны ан-мени	Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары; -Торээн черинин бойдузунун каас-чаражын магадап, сонуургап билири;	1	
26	Анчы кижилернин сагыыр ужурлары	Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары. -Тыва чогаалчынын бижээн чогаал-биле таныжып, ону кичээнгейлиг номчууру	1	
27	Анчынын чалбарыы	Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары.Чалбарыгны чугаалап ооренири.	1	
28	Чыл календары	Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары.Ог-булезинин кижигуннеринин чылдарын тодарадыр.	1	
29	Ай саанаашкыны	Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары	1	
30	Хун дугайында	Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары	1	
31	Суг- амыдыралдын судалы	Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары	1	
32	Чоннун эскериглери	Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары.Чоннун эскериглерин чыып бижииринге чанчыктырар	1	
33	Бойдус камалалы	Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары. Бойдус камалалы— кижигурузунун хамааты хулээлгези деп ооредир	1	

34	Проект «Суг-амыдыралдын судалы	-Кичээлдин темазын угаап хулээп ап, ону билип, кичээлдин сорулгазын кууседир дээш кызып ажылдаары Проектинин сорулгазын салып, материалдарны чыып ооренири	1	
----	--------------------------------	--	---	--

3 класска «Улусчу ужурлар» деп эртемниң

материал-техниктиг хандырылгазы

Ук эртемни өөредип турда, албан турар ужурлуг чуулдер:

1. Чогаалдарның сөзүглелдериниң экземплярлары четче санныг турар ужурлуг.
2. Эге школаның библиотеказының фондузунга албан турар ужурлуг документилен болгаш номнар:
 - «Улусчу ужурлар» деп эртемге хамаарышкан нормативтиг документилен;
 - авторлуг программалар;
 - Тыва Республиканын өөредилге болгаш эртем яамызының сумелээн өөредилге номнары болгаш оларның даңзызы;
 - өөреникчилер-биле ажылдап тургаш, ажыглаар янзы-буру карточкалар;
 - дузалал литература (справочниктер, словарьлар, энциклопедиялар дээш оон-даа өске).

Амгы уениң негелдези-биле турар ужурлуг чуулдер:

- өөредилге-техниктиг херекселдер;
- янзы-буру көргүзүг материалдары (электроннуг таблицалар)
- мультимедийлиг компьютер;
- мультимедиолпроектор;

АЖЫГЛААН ЛИТЕРАТУРА

1. Тыва Республиканың ниити өөредилгезиниң куруне стандартының национал-девискээр кезээ. Национально-региональный компонент государственного стандарта общего образования Республики Тыва. - Кызыл: Тув. кн. изд-во, 2006. - С. 38-43.
2. Федеральный государственный образовательный стандарт начального общего образования / М-во образования и науки Рос. Федерации. - М.: Просвещение, 2010. - 31 с. - (Стандарты второго поколения).

Курстун ажылчын программазын Г.Д. Сундуйнун «Улусчу ужурлар» 3-4 класстарга ооредилге номунга таарыштыр 1 чылдга тургускан.Неделяда 1 шак,Чылда 34 шак.